

Kirjallinen lausunto/ EU-selonteko
Eduskunnan ympäristövaliokunta
MEP Miapetra Kumpula-Natri

EU:n Green Deal on kasvustrategia, jolla tähdätään puhtaaseen, hiilivapaaseen ja hyvinvoivaan Eurooppaan. Tavoitteena on systeeminen muutos, jossa kasvu ei syö kestävästi luonnonvaroja, saastuta ja jossa hiilineutraalius toteutuu vuonna 2050. Muutos on mahdollinen, koska EU on jo onnistunut osittain irti kytkemään päästöt talouskasvusta viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana. Kasvihuonekaasupäästöt vähenivät 25 prosenttia vuosina 1990-2019, kun taas bruttokansantuote kasvoi 62 prosenttia.

EU:n elvytyspaketissa tavoitteena on elvytystoimilla ottaa ilmasto- ja digiloikka: Elvytysvaroista 37 prosenttia tulee suunnata ilmasto- ja 20 prosenttia digi-investointeihin. Kansallisessa elvytysuunnitelmassa on keskeistä varmistaa, että hankkeet sysäyvät vihreää siirtymää selkeästi eteenpäin ja samalla luovat puhtaan teknologian vientimahdollisuuksia sekä synnyttävät puhtaan talouden työpaikkoja.

Keskeinen työkalu päästöjen leikkaamiseksi on EU:n ilmastolaki, joka on edelleen trilogi-neuvotteluissa. Esityksen mukaan EU tavoittelee hiilineutraaliutta 2050 mennessä Suomen kansallisen tavoitteen ollessa 2035. Parlamentti tavoittelee kannassaan jokaisen maan hiilineutraaliutta 2050 mennessä kun taas neuvosto haluaa hiilineutraaliustavoitteen olevan EU:n yhteinen. Myös 2030 päästövähennystavoite eroaa ilmastolain suhteen parlamentin halutessa sen olevan 60 prosenttia ja neuvoston tavoitellessa vähintään 55 prosenttia. Ilmastolaki on tärkeä, koska se viitoittaa tietä muun sääntelyn päivittämiseksi. Se luo myös yksityisille investoinneille näkymän siitä, mihin toimintaa kannattaa suunnata. Parlamentin ilmastolakikannan mukainen hiilibudjetti olisi myös konkreettinen työkalu, joka osoittaisi eri toimijoille selkeästi päästöjen vähentämistarpeen vuoteen 2050 mennessä.

Kiertotalouden edistäminen on keskeinen alue Green Deal strategian alla. Parlamentti totesi mietinnössään, että maailmantalous kuluttaa puolentoista maapallon verran resursseja ja että jo nyt tarvittaisiin kolme maapalloa, jos kaikkien kulutus olisi EU:n keskiarvoasukkaan tasolla. Komission uusi kiertotalousstrategia painottaa erityisesti sektoreita, jotka käyttävä paljon resursseja. Näitä ovat elektroniikka, akut ja ajoneuvot, pakkaukset, muovit, tekstiilit, rakennussektori sekä elintarvikkeet. Esimerkiksi elektroniikkaromun vuotuinen kasvu on 3-5% ja vain 46% kierrätetään. Kyse on ympäristön lisäksi arvokkaiden raaka-aineiden hyödyntämisestä kierrätyksen kautta. Erittäin oleellista tämä on kriittisten raaka-aineiden uudelleen kiertoon saannin sekä Euroopan omien resurssien hyödyntämisessä. Elektroniikan saralla raaka-aineiden hyödyntämättömyys johtaa 13 miljardin vuotuisiin tulonmenetyksiin.

Hallituksen EU-selonteon mukaan sisämarkkinoiden kannalta mahdollisuuksia on erityisesti vähähiilisessä rakentamisessa ja rakennusalan kiertotaloudessa. Komission Renovation Wave strategia tavoittelee kiertotalouden lisäämistä perusparannusten yhteydessä samalla kun energiatehokkuutta parannetaan. Rakennusten energiatehokkuuden parantaminen on yksi unionin elvytyksen lippulaivahankkeista, jonka kautta voidaan vähentää päästöjä, luoda työpaikkoja, edistää kiertotaloutta ja parantaa asumisviihtyvyyttä ja -terveellisyyttä. Erityisesti Suomessa kiinnostanee homeongelmien ratkaiseminen ja puurakentamisen edistäminen samassa yhteydessä.

Digitalisaatiolla voi olla merkittävä rooli päästöjen leikkaamisessa. Digitalisaation positiivinen kädenjälki on tärkeä nostaa osaksi poliittista agenda: eri tutkimukset osoittavat, että ICT sektorin ratkaisulla on potentiaalia vähentää 10 prosenttia kokonaispäästöistä vuoteen 2025 mennessä (komissio käyttää näitä lukuja arvioinneissaan). Tämä vaatii toki oikeanlaisia politiikkatoimia toteutuakseen. Samalla on kiinnitettävä huomiota digitalisaation myötä ICT-sektorin päästöihin: tällä hetkellä päästöt vastaavat yli 2 prosenttia päästöistä ja on arvioitu, että 2040 vastaava luku olisi 14 prosenttia. Kädenjäljen vaikutukset nähdään kuitenkin jopa kymmenkertaisena alan hiilijalanjälkeen nähden¹.

EU-selonteossa on tuotu esiin tuki EU:n kauppapolitiikalle, millä on merkittävä rooli EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessakin. EU:n uuden kauppapoliittisen strategian mukaisesti Pariisin ilmastositoumuksesta pyritään tekemään oleellinen osa tulevia EU:n kauppasopimuksia ja EU pyrkii muutoinkin vahvistamaan yhteistyötä kauppakumppanien kanssa sen ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa.

Erityisen tärkeässä roolissa on yhteistyö monenkeskisissä ja kansainvälisissä pöydissä, jossa myös Bidenin Yhdysvallat ovat jälleen mukana. Bidenin hallinto pyrkii toteuttamaan samansuuntaisia uudistuksia kuin EU:n Green Deal ja investoimaan jopa EU:ta enemmän uusiutuvaan energiaan ja clean tech:iin. WTO neuvotteluissa pyritään edistämään ympäristöystävällisten tuotteiden kauppaa. EU:n omien toimien saattaminen oikeudenmukaisen kilpailun pariin muun muassa ulkorajojen hiilimekanismin avulla voisi vapauttaa ulkopuoliset toimijat maksuista, kunhan niiden omat järjestelmät ovat vertailukelpoisia ja saman tasoisia kuin EU:n omat. USA:n nykyhallinnon kanssa voisi onnistua jopa yhteisen WTO-sopivan hiilitullin rakentaminen. Lisäksi EU ja USA voisivat muun muassa vapauttaa vihreiden tuotteiden ja palveluiden kauppaa ja investointeja, yhdistää EU:n ja USA:n osavaltioiden päästökauppajärjestelmiä ja sopia yhteisistä investointien taksonomia-normeista. Kahdenvälisiä EU-USA ratkaisuja voidaan hakea rinnan kv-neuvottelujen kanssa ja onnistuessaan ne voisivat toimia mallina monenkeskisille ja EU:n muidenkin kauppakumppanien kanssa käyttöön otettaville ratkaisuille.

Huomionarvoista on, että joulukuun 2021 WTO ministerikokoukseen valmistellaan ympäristö- ja ilmastoesityksiä EU:n ja vajaan 30 muun maan toimesta.

¹https://exponentialroadmap.org/wp-content/uploads/2019/09/ExponentialRoadmap_1.5_20190919_Single-Pages.pdf
http://smarter2030.gesi.org/downloads/Full_report.pdf